

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin miġia ghaze, Iesus a “Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti.” Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha gin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun miġei. Ezi e dar gan fogham, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an gin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia miġirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi gin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozim in ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin

bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko brethin akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamın, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazi tamın otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. ⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganıdi. ⁵ Ezi angazangarir kam a mitatemın isima, mitatem anevaraghava egha anemungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamın akamın gun mikımtıma, gumazamiziba bar moghıra a baraghıva egh nighnızir gavgavım an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13

1:2: Stt 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:4:**

Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:7:** Ap 19:4

⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamın akamın gun mikimasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam guizbangın angazangarim. Egha nguazir kamın izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganıdi.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavimın, God nguazir kamın ingari, ezi nguazimın itir gumamaziziba a gifozir puvati. ¹¹ A uan nguibamra ghuzıma an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹² Ezi gumamazizir maba a ini, egha nıghnızir gavgavim an ziamın iti. Kamaghın amizi, a me gamizıma me Godın boribar mın otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzibar ifongiamın, o gumazimın ifongiamın Godın boribar otivizir puvati. Bar puvati. God uabi me gamizıma me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimın mın oto. A bar Godın Otarir vamıra, ezi God a gamizi a Godın gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazıma an en tongın iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimın gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizıfa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamın gun me mıgei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gıfa. Ki kamaghın mıgei, ‘Gumazir nan gın izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gav-

1:8: Jo 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17

gavim bar nan gavgavim gafira.’ ” ¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimin a dughiar aviribar bar deravira e gami. ¹⁷ Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, ezi Moses e ganingi. Ezi God, Krai Iesusin aven apangkuvim ko guizbangin arazim en aka. ¹⁸ Gumazitam bar Godin ganizir puvati. Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God, egha a bar Godin boroghira iti. A uabira God en aka.

*Jon Gumaziba Ruer Gumazim, an akam akuri
(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:7-8 ko Luk 3:15-17)*

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghin an azara, “Ni tinara?” ²⁰ Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God Ua Gumamazibiba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”* ²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a migei, “Puvati.” Ezi me migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e ni mizuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.” ²² Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?” ²³ Ezi Jon kamaghin migei,

1:16: Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44,
Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22,
Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:20:**
Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 * **1:20:** (1:20) Grighin akamin, God
Ua Gumamazibiba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze,
“Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14,
7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4

“Ki gumazir kamın tiarim,
 ki gumaziba puvatizir danganımın ikia egha
 kamaghın dia miği,
 ‘İa Ekiam bagh tuavim akir.’ ”

(Kar akar Godın akam inigha izir gumazim Aisaia fomıra osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize.
²⁵ Egha me kamaghın Jon azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Mısevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, egh ni Godın akam inigha izir gumazir kam puvatigha, egh ni tizim sua gumazamiziba rue?” ²⁶ Ezi Jon kamaghın men akam ikara, “Ki dipamın me rue. Ezi gumazir mam ian tongın iti, ia a gıfızir puvati. ²⁷ A gumazir kam, a nan gın izi. Ki an dagarir asuabar beniba fıran ibura.” ²⁸ Jon Betanın nguıbamın ikia akar kam me mıkeme, nguıbar kam Jordanın dipamın vongın iti. Danganir kamın Jon gumazamiziba rue.

İesus a Godın Sipsipın Nguzim

²⁹ Ezi amımızarakan Jon İesusın garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghın miği. “İa mu-nagh gan! Munar Godın Sipsipın Nguzim. A nguazımın itir gumazamizibar arazir kuraba gın amadi! ³⁰ A gumazir kam, ki fomıra kamaghın an gun mıkeme, ‘Gumazir nan gın izim, a bar fomıra iti, ezi nan amebam gın na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim

1:25: Mt 21:25, Jo 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27

gafira.’ ³¹ Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumazamiziba rue.” ³² Ezi Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamın min Godin Nguibam ategha mighhegha izaghira gumazir kam gisin iti. ³³ Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighrighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba ruam.’ ³⁴ Ki uabi bizir kamın ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4 plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

³⁵ Egha amimizarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamın tuivighav iti. ³⁶ Ezi a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!” ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui. ³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aningın azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi” an mingarim kamakin, “Tisa.”) ³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kam aning a ko iti.

1:32: Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:36:** Jo 1:29

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”) ⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimizarakan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.) ⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamın ganigha gifa, Moses fomira Judabar Arazibar Akınafarimin osira gumazir kamın gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamın gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip a migei, “Ni izi ganigh.”

1:40: Mt 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 † **1:42:** (1:42) Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamın a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin miġei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na ġifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.”

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghin a ikara, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelbar Atrivim!”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ki kamaghin ni miġei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamın, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni ġin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.”

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, ia ġin Godin Nguibamin ganti a kuighriġham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarim bagh ghuavanangiva, ua izighram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2-4)

Iesus dipam ġirazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.* ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamın ghuegha iti. ³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.” ⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari.” ⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamın 6 plan dagiar miner eki-aba iti, da ekevegha egha vaghvagh 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue. ⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara. ⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner nguzim inigh dipatam tuighiva a inighiva gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo. Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a

* **2:1:** (2:1) Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4

gumazir amuimîn ikiasava amim, an dia, ¹⁰ egha kamaghîn a mîgei, “Gumaziba bar wainîn dîpar aghuim faragha me ganîdi. Ezi gumaziba wainîn avîrim amegha givazîma, me gîn wainîn dîpar mong afangizim anîdi. Ezi no, nî wainîn dîpar aghuimîn anogoregha, egha datîrîghîra nî a inîgha izî!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amizim. A Galilin Distrîghîn aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gamî. Ezi mirakelin kamîn, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganîgha egha nîghnîzir gavgavim an itî.

¹² Ezi bizir kabar gîn, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamîn nguibamîn ghuaghîri. Egha me dughîar mabar nguibar kamîn itî.

Iesus Godîn Dîpenimîn aven dagîaba bagha ingarîr gumaziba batosi

(Matyu 21:12-13 ko Mak 11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamîn Isam otîvasa roghîra izîma, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemin nguibar ekiamîn ghu. ¹⁴ Egha a Godîn Dîpenimîn avîzimîn aven ghua bizîbar garîma, gumaziba dagîaba inîasa bulmakauba ko sîpsîpba ko kuarazîba amadî. Ezi a garîma dagîaba uari îkarvazîr gumazîba apiaghav itî. ¹⁵ Ezi Iesus benîba inîgha bîzimîn mîn a da îke. Egha a gumazîba ko men sîpsîpba ko bulmakauba bar me

2:11: Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40
12:1-27, Jo 6:4, 11:55

2:12: Mt 4:13

2:13: Kis

batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki.” ¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akınafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, egha me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatirighin arazir kam gami?” ¹⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia Godin dipenir kam apirighti, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarightima a tugham.” ²⁰ Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra. ²² Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akınafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

2:16: Lu 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30
2:19: Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16,
 Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26

Jesus gumazibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Jesus Israel bagh Itazir Dughiamin Isamin Jerusalemın itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Jesus amizibar gani. Kamaghın amizima me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Jesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghın, a nighnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵ A uabi gumazibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gıfa. A fofozitamın otevezir puvati, eghti gumazitam gumazibar arazibar gun a mikıman kogham.

3

Jesus Nikodemus ko migei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ² Dimagarir mam gumazir kam Jesus bagha izegha kamaghın a migei, “Tisa, e fo, God tisan mın ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtıma, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³ Ezi Jesus kamaghın an akam ikara, “Ki bar guizbangıra ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamın otoghan koghıva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikian kogham.” ⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Manmaghıra gumazim ghurigha gıvagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamın navir averiamın mangiti an amebam uam a bategham?”

2:23: Jo 2:11, 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:3:** Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶ Nguazir kamın itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸ Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni Israelbar tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹² Ki nguazir kamın bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha zaghiri.

3:5: Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26
3:12: Lu 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10

14 “Fomira Moses gumaziba puvatizir danganimın ikia kuruzimın nedazir aghorimın itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otarim ghufam. 15 God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazibar Otarimın itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otarim ghufam.

16 “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimın itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagh sua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimın ikiva ovengan koghiva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. 17 God uan Otarim nguazimın gumazamizibar jasın mın me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. 18 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotın ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godın Otarir vamiran kamın itir puvati, kamaghın an ovegha gifa. 19 Ezi Godın kotiamın mingarimın arazim kamakın, Godın angazangarim nguazimın izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghın amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarimın aghua. 20 Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimın apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghın amizi

3:14: Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31
3:19: Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13

me angazangarimın izir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangın arazim gamim, a Godın angazangarimın izi. A kamaghın ifonge, Godın angazangarim deravıra kamaghın gumazamizir igharazıbar akagham, a Godın gavgavımın uan ingangarim gami. Ezi kamaghın gumazir kam Godın angazangarimın aven izi.”

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, deraghavıra bighatıgha ghaze, İesus a tına

²² Ezi bizir kabar gın İesus uan suren gumaziba ko me Judian Dıstrıghın zui. A me ko danganır kam ikia gumazamiziba rue. ²³ Jon Aınonın nguıbamın ikia gumazamiziba rue, Salımın nguıbamın boroghıra. Dıpar avırım danganır kamın ti, ezi gumazamizir avırım rurım inıasa izi. ²⁴ (Dughıar kam Herot Jon tıghar a isı kalabus darıgham.)

²⁵ Ezi akavdorozır mam Jonın suren gumazıba ko Judan gumazır mamın tongın oto. Me uarı adogha ghaze, e rurır arazır manamın gın mangı, Godın damazım zuegham? ²⁶ Egha suren gumazıba Jon bagha ghuegha kamaghın a mıgeı, “Tısa, gumazır kam fomıra nı ko Jordanın dıpamın vongın ike, ezi nı an gun mıkememe, gumazır kam datırıghın gumazamizıba ruema, gumazamizıba bar a bagha zui.” ²⁷ Ezi Jon kamaghın ikara, “Godın uan Nguıbamın itım, bizıtam gumazım danıgan koghtı, an a inıghan kogham. ²⁸ Kı fomıra akar kam ia mıkememe, ezi ia uarı a barakı, ‘Kı

3:22: Jo 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:27:** Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27

God Ua E Iniasa Mısevezir Gumazim puvati. God na amadazıma ki an faragha ize.’ ²⁹ Gumazitam amizitamın ikiam, eghti amızir kam a gumazir kamın amuım. Ezi gumazir kamın namakam, a tugha gumazir amuımın itimın akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghıra agorogem nan navir averiam bar a gizifa. ³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghıra ikiti, eghti nan ziam bar magırigh.

³¹ “Gumazir Godın Nguibamın pın ikegha izezim, a bar bizibagh ısın iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibav gei. Ezi gumazir Godın Nguibamın izezim a bar bizibar ısın iti. ³² A bizir a ganiziba ko oraghizar gun mıgei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nıghnızir gavgavım an itir puvati. ³³ Ezi gumazim an akam inigha nıghnızir gavgavım an ikia, egha tuavir kamın kamaghın men aka, God a guızın akam mıgei. ³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganıngi. Kamaghın amızı, a Godın akam akuri. ³⁵ Afeziam uan Otarım bar a gifonge, egha biziba bar an agharım gatızı a bar dagh atifa. ³⁶ Gumazim nıghnızir gavgavım Otarımın ti, a zurara itir ikırımırır aghuarım iti. Ezi gumazim Otarımın akamın gın zuir puvati, a zurara itir ikırımırır aghuarım inian kogham, Godın anıngagharım an ikıvıra ikiam.”

3:29: Mt 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12

4

Iesus Samarian amizim ko miġei

¹ Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumazamizir aviriba rue ezi gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. ² (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) ³ Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghin a Judian Distrigh ategha uamategha Galilin Distrighin ghu. ⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mam in oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin boroghira iti. ⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kam in ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kam in boroghin apera. Ezi dughiam an aruer arizimin ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni dipatam na daningam, o?” ⁸ (Dughiar kam in Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a miġei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na miġei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus miġei.) ¹⁰ Ezi

4:5: Stt 33:19, Jos 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26

Iesus kamaghin amizim ikara, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigam.”

¹¹ Ezi amizim a migei, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham? ¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua piram. ¹⁴ Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazimin averiamin ikiava otivi moghira, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua piran kogham, eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamin diaghiva egh gua kagh izi.”

¹⁷ Ezi amizim a ikara, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a migei, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. ¹⁸ Guizbangira, ni faragha 5 pla paba iti.

Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.”

¹⁹ Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. ²⁰ En ovaviba me mighsiar kamın uari akuva, egha Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangıva Godin ziam fam, a Jerusalemın iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Amizim, ni nighnızir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsiar kamın Afeziamın ziam fan koghıva, egh uaghan Jerusalemın nguıbamın an ziam fan kogham. ²² Ia Samariaba ia fozir puvatızir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godın gumazamizibar akurvazir ingangarım, a faragh Judabar agharımın ikegh egh gın gumazamizir ıgharazıba bagh mangam. ²³ Ezi dughiar otıvamım, an otogha gıfa, ezi gumazamizıba bar guizbangıra Afeziamın ziam fasa, me an Duamın gavgavım ko guizbangın arazımın an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghın amıba, me an ziam fasa a bar ifonge. ²⁴ God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godın Duamın gavgavım ko guizbangın arazımın an

4:19: Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 * **4:20:** (4:20) Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazımın Mighsiam, a Samarian Distrighın iti. Samarian gumazamizıba mighsiar kamra ghuava Godın ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53ın vezin itir akamın gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Ti 2:8 **4:22:** 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3

ziam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.) A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.” ²⁷ Ezi Iesus kamaghin migeima, dughiar kamın an suren gumaziba uamatega izi. Me an garima an amizir mam ko uaning migeima, ezi me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim ini-asa?” Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizim sua amizir kam ko migei?”

²⁸ Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamatega nguibamin ghu. Egha kamaghin gumazimizibav gei, ²⁹ “Ia izi gumazir mamın ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” ³⁰ Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi.

³¹ Ezi dughiar kamın, Iesusin suren gumaziba agakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.”

³² Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.” ³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamın gin zui, a gumazir na

† **4:24:** (4:23-24) Gumazir maba akar kam “Godin Duamin gavgavimin,” me a giragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavimin.”

4:25: Jo 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:34:** Jo 6:38, 17:4, 19:30

amadazi ki izezim. Ezi ki a na ganingizir ingan-garim, a givagham. ³⁵ Ia kamaghin migei, '4 plan iakiniba givaghti, e dar gin azenibar aghoram.' Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azenibar aghoramin dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizima, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, 'Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.' ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamın ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimın oparizir otivizir dagheba isi."

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, "Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme." Ezi nguibar kamın itir Samarian gumazamizir aviriba, me an akam baregha egha kamaghin nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agak-aghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, "E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir

4:35: Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15

4:36: Sng 126:5-6, Dan 12:3

4:42: Jo 17:8, 1 Jo 4:14

kamın itir gumamazibar Akurvazir Gumazim. Kamaghın e nighnızir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimın ingangarir gumazimın borim gamizıma, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha gıvagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighın ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godın akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” ⁴⁵ Galilin Distrighın itir gumamazıba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın nguibamın ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizıma me dar gani. Ezi kamaghın Iesus datirighın uamategha ghua Galilin otozıma, ezi Galilin gumamazıba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamın ghu, a Galilin Distrighın aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazıma a wainın dipamın oto. Ezi dughiar kamın atrivimın ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarım arıa, Kaperneamın nguibamın iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghın a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighın ize. Ezıma a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, “Nı Kaperneamın nguibamın magiri, egh nan otarım damighti, a ua deraka. Nan otarım bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghın a miğei, “İa mirakelba ko digavir kuram gamir arazıbar ganın koghıva, ia nighnızir gavgavim nan ikian kogham.”

4:43: Jo 4:40

4:44: Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24

4:45: Jo 2:23

4:46: Jo 2:1-11

4:47: Mt 8:5-6, Lu 7:1-10

4:48: Jo 2:18, 20:29,

1 Ko 1:22

49 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. pu- vatightima, nan otarim aremegham.”

50 Ezi Iesus a migei, “Ni mangi, nin otarim angamra ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gav- gavim Iesusin akamin ikiava, egha a ghu.

51 Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamra iti!”

52 Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orangi.”

53 Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamra Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamra ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.

54 Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughiabar gumazamizibar sure gami

5

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.* 2 Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5 pla iti.† 3-4 Ezi azuarir kaba arımarıar gumazamızir avırım dar iti, damazir okavırıziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amıraziba.‡

5 Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amırazıma a 38 plan azenıbar arımarıar kam an iti. 6 Ezi Iesus gumazir kamın garıma a irıghav iti, ezi a fo, a fomıram arıa iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

7 Ezi arımarıar gumazim kamaghın Iesusın akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sırvamadır dughiam, gumazitam na inıgha ghua mozir dipamın averıam gatızir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi

* **5:1:** (5:1) Jonın akınafarımın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatın dughıaba ko Judabar Isar Ekiamın dughıabar, ingangarir avırıbar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir avırıba kamaghın nıghnisi, Jon kamaghın en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mıngarım. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55. † **5:2:** (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguıbamın divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar avırıba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar ıgharazir mam uaghan vezın kam iti. Akar kam kamakın: “Me dipar kam sırvamangasa, me a mızuai. Dughiar maba Ekiamın enselın mam ghuaghırıgha dipam gamıma a sırvamadı. Dipam sırvamangıgha gıvazi, gumazir arımarıar manam itım, a dipamın aven magırıgh, egh a ua deragham.”

gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.” ⁹ Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatin dughiam, ¹⁰ ezi Judaba me gumazir kamın ganigha egha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatin dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.” ¹¹ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’ ”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir manamra, ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’ ” ¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumamazir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongin suiaghriha ghu. Kamaghin amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin Iesus Godin dipenimin miriamın aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtızir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” ¹⁶ Iesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir

5:8: Mt 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:16:** Mt 12:14

kamin Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” ¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha egha Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godin Otarim a ingangarim damuamin gavvim iti

¹⁹ Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam a uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. ²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham. ²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganidi.

5:17: Jo 9:4, 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5

²² Afeziam kotin gumazitamin araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. ²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimin ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, egha datirighin an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumamazir a baraghiziba, me angamra ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghin amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. ²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimin akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumamazir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighiva egh

5:22: Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:24:** Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16

zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizimin gin ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zui, anemadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumazamizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima eghti gumaziba nighnizir gavgavim ki gun migeir akar kam in ikian marki. § ³² Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a kon gun migeir akam guizbangira.**

³³ “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. ³⁴ Ki uabi, ki gumazitam in akam nan akam gavgavim a daningasa nighnizir puvati. Egha ki God ian akurvaghosa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jon in akamin gun ia migei. ³⁵ Jon

5:30: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14

§ **5:31:** (5:31) Ni Lo 19:15 in gan. **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 ** **5:32:** (5:32) Iesus “igharazitav” migia, a uan Afeziam Godin migei. **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19

a lamın mın ikia isia angazangarim gumazamiz-ibagh anıdi. Ezi dughiar otevimın ia an akam ini-asa ifongezi ezi Jonın angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonın akam gafira, akar kam datirighın a nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva egh anegıvasa, na ganıngi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavıra nan gun gumazamiz-ibav migei, Afeziam na amadazi ki ize. ³⁷ Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamın ganizir puvati. Bar puvati. ³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam nighnızir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.†† ³⁹ Ia ghaze, akar Godın Akinafarımın itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganıdi. Kamaghın amizıma ia akar Godın Akinafarımın itibar gara da tuisisi. Ezi Godın Akinafarım uaghan nan gun migei! ⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumaziba da ziar ekiam iniasa, egha migirigiar kabagh amir puvati. ⁴² Ezi ki ia gıfo. Ian navir averiabar, ia guizbangıra God gifongezir

5:36: Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 †† **5:38:** (5:38) Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11
5:40: Jo 1:11, 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6

puvatî.‡‡ 43 Ki uan Afeziâmîn ziamîn ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghtî gumazitam uabi uan ziamîn izeghti, ia an akam zuamîram a baregham. 44 Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabîra ziar ekiam anîdima, ia a inian aghua. Egh ia arazir kabar amuva, egh ia manmaghîn niġhnîzir gavgavim nan ikiam? Bar puvatîgham!

45 “Ia kamaghîn niġhnîghan marki, ki Afeziâmîn damazimîn akam ia gasam. Puvatî. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. 46 Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun miġei. Kamaghîn, ia Mosesîn akam niġhnîzir gavgavim an ikîva, egh uaghan niġhnîzir gavgavim nan akamîn ikiam. Kamaghîn amizi, ia guizbangîra niġhnîzir gavgavim Mosesîn akam ko nan akamîn itir puvatî. 47 Ezi kamaghîn ia niġhnîzir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvatî, egh ia manmaghîn niġhnîzir gavgavim na akamîn ikiam?”

6

*Iesus dagheba isa 5,000în gumazibagh anîdi
(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)*

1 Ezi bizir kabar ġîn Iesus Galilin Dîpamîn dadarir vuemîn ghu, dîpamîn ziar mam Taiberias. 2 Gumazamizir avîrim faraghavîra an garima a mirakelîn arazarazibar arîmariar gumazibagh amima me ua dera. Kamaghîn amizîma me

‡‡ 5:42: (5:42) Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godîn apangkuvim ian navibar itir puvatî.” 5:43: Mt 24:5, 24:24

5:44: Jo 12:43, Ro 2:29 5:45: Lo 31:26-27, Ro 2:12 5:46: Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 5:47: Lu 16:31

datirighin an gin zui. ³ Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴ Ezi dughiar kamın Israelbagh Itazir Dughiamın Isam otivasa roghıra izi. ⁵ Ezi Iesus garagharua egha garima gumazamizir avırir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghın Filipın azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me danıngam?” ⁶ (Ezi Iesus Filipın nıghnızir gavgavim, gavgavim a danıngasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gıfo.) ⁷ Ezi Filip a ikara, “E 200 kina inıgh bret gıvezeghti, da bar gumazamizibar tughatıghan kogham, me vaghvagh bretın akuar muziarıba ini dar amam.”

⁸ Ezi Iesusın suren gumazıbar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghın mıgei, ⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bretın me balin daghemın ingarızir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumazamizir avırir ekiam iti. Kamaghın bretın ko osirir kamning, da manmaghın en akuragham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın mıgei, “İa gumazamizıbav mıkımtıma me dapiagh.” (Grazir avırım danganır kamın iti.) Ezi gumazamizıba apia. Egha men tongın, 5000ın gumazıba iti. ¹¹ Me apiaghav itıma, ezi Iesus bretın kam inıgha God mınabagha egha gumazamizıbagh anıdı. A uaghan osirir pumuning kamaghıra aning gami. A me ganıdı, ezi me uan ifongiamın amegha tughati.

¹² Me amegha navıba bar izıvazıma Iesus kamaghın uan suren gumazıbav gei, “İa dagher

nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.” ¹³ Gumaziba, 5 plan bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa. ¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghın miġei, “Bar guizbangira kar Godın akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!” ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egh a damighti a men atrivimın ikiam. Kamaghın amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha miġhsiamın ghu.

*Iesus Galilin Dı̄pam gisin arua zui
(Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)*

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusın suren gumaziba dı̄pamın ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha egha dı̄pam abigha Kaperneamın nguibam bagha zui. Iesus tı̄ghar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi ¹⁹ Ezi me 5 o 6 plan kilomitán ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dı̄pam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghın me miġei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimın oto.

Gumazamiziba Iesus buri

6:14: Stt 49:10, Lo 18:15-18, Mt 11:3, Jo 1:21, 2:11, 4:19, 4:25, 5:46

6:15: Mt 14:23, Jo 18:36

²² Amimizarakan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue. ²³ Ezi Taiberiasın nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam Godın minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumazamiziba me kamaghın ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghın amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha gifa, egha me kamaghın a migei, “Tisa, ni manadizoghın kagh ize?” ²⁶ Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimiririr aghuarim anidim. Afeziam God kamaghın ian aka, Gumazibar Otirim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghın amizi, dagher kam, Gumazibar Otirim a ia daningam.”

²⁸ Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰ Ezi me an azara, “Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? ³¹ En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.’”

³² Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kam in itir gumazamiziba gamima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴ Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an pıran kogham. ³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir

6:29: 1 Jo 3:23 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19

na bagh izamim, ki a batueghan kogham. ³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri,” egha me atarava egha uarigh imobi. ⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?’ ”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, ‘God bar gumazamizibar sure damuam.’ Ezi kamaghin gumazamiziba

6:38: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9

6:40: Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:45:** Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10

Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

⁴⁶ “Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. ⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otaramin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirim ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava

6:46: Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40

6:48: Jo 6:31-35, 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:53:** Mt

26:26-28

egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimn dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimn angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimn ikirimirir angamra itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimn min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” ⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimn aven ikia, egha a gumazamizibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?” ⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o? ⁶² Egh ia Gumazibar Otaramin ganighti, a nguibar a fomira ikezimn ua ghuavanaboghti, eghti ia manmaghin

nighnigham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamra itir ikirimirim gumamazibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamra itir ikirimirim ia ganidi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.) ⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danigan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?” ⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.” ⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12 plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa egha a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua.

² Ezi Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otivasa roghira izi. ³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, "Ni danganir kam ateghiva egh Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumazimiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagham." ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaaba bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kam in itir gumazimiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalem mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamin dughiam mangighan kogham." ⁹ A kamaghin me mikemegha, egha a Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan gin zui. An azenara zuir puvati, a

7:1: Jo 5:18 **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13 **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:7:** Jo 3:19, 15:18-19

mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati. ¹¹ Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharui, egha migei, “Gumazir kam managh iti?” ¹² Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirakaba uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamın tongin, Iesus Godin dipenimin miriamin aven ghugha egha gumazamizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua egha migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.” ¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamın mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia

7:11: Jo 11:56 **7:12:** Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24

ganingi. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba an akam kamaghin a ikara, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.* ²² Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiaabar uaghan otaribar mikarzir mogomebar ghor. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) ²³ Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmagh sua ia nan aningaghe?† ²⁴ Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 * **7:21:** (7:21) Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 † **7:23:** (7:23) Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiaabar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamın mikarzir mogomem aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵ Ezi Jerusalemin gumazamizir maba Iesus amizir bizibar ganigha egha migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. ²⁶ Akara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷ Ezi e gumazir kamın nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

²⁸ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia ti bar na gifo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹ Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazima ezi ki ize.”

³⁰ Me akar kam baregha egha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighar, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹ Ezi gumazamizir avirim me nighnizir gavgavim an ikia, egha me migei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir plisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

7:25: Jo 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29

7:28: Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42

³² Ezi Farisiba me gumaziba barazima me sigh-sirakaba Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir ekiaba, me plisin gumaziba amadazima me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus migei, “Dughiar bar oveghevezimin ki ia ko ikiam, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghti ia nguibar ki ikiamimin mangighan kogham. Kamaghin ia na buriam, egh nan apighan kogham.”

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv migia ghaze, “A managh mangiti eghti e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? ³⁶ A ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangigham kogham.’ Ezi akar kamın mingarim manmakın?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidim, an a migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamın Iesus tugha egha pamten diagma kamaghin migei, “Gumazitam kuarim an piri, a na bagh izi egh dipam ramam. ³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a

7:33: Jo 13:33, 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24

7:37: Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:38:**
Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8

dipar ikrimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivaghiva, egh fasfagh iram.’”‡ 39 Iesus Godin Duam migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Ezi dughiar kamın Iesus ziar ekiam tighar a iniam, kamakın Godin Duam tighar izam.

Gumamaziba uari abiki

40 Ezi gumazir maba akar a mikemeziba baregha egha me migei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazim anemangasa mikeme.”

41 Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin otoghan kogham. Puvati. 42 Godin Akınafarim kamaghın mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitın anabamın otogham, eghti an amebam Betlehemın nguibamın a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.” 43 Kamaghın amizi, gumamaziba nighnizir aviriba Iesusın ikia, egha uarira uari abiki. 44 Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir aruaba nighnizir gavgavim Iesusın ikian aghua

45 Ezi Godin Dipenimın garir plisba uamategha

‡ **7:38:** (7:38) Godin Akınafarimın aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamın mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Sindaun 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:45:** Jo 7:32

Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, “Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puvati?” ⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me akam ikara, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, “A ti uaghan ia gifara? ⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumazamizir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.” ⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ * Ezi gumazamiziba bar uan

7:46: Mt 7:29, Mk 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:50:** Jo 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 * **7:53:** (7:53-8:11) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15in gan.

8

dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin mighsiamin ghu. ² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimin miriamin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua egha a gamima a gumazamizibar damazimin tughav iti. ⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin migei.” ⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafarpuzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tugha egha kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.” ⁸ Ezi a uam aviragha nguazimin osiri. ⁹ Me akar kam baregha, egha me bar vaghvagha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabira aviragha ikia iti, ezi amizim an damazimin tughav iti. ¹⁰ Ezi Iesus tugha egha kamaghin amizimin azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

8:1: Lu 21:37

8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24

8:6: Mt 22:15

8:7: Lo 17:7, Ro 2:1

8:9: Mt 22:22

¹¹ Ezi amizim miġei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.” Ezi Iesus a miġei, “Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh ġin uam arazir kuratam damuan marki.”

Iesus, a gumazir angazangarim nguazim in itir gumazamizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumazamizibav ġia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kam in itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan ġin izi, a mitatem in daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam.”

¹³ Ezi Farisiba akar kam baregha egha kamagh in Iesus miġei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun miġei. Kamagh in gumaziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamagh in a ikara, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun miġei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gifo, egha ki danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamagh in amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki ġin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati. ¹⁵ Ia gumaziba nguazir kam in arazibar me tuisisi. Ki gumazitam in araziba tuisizir puvati. ¹⁶ Eghti ki gumazitam in araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir

8:11: Jo 3:17, 5:14 **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29

puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. ¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira. ¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.” ²⁰ Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, gumazamiziba ki mangamin danganim, me an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmagh sua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

8:17: Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9
8:19: Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:22:** Jo 7:35

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamın adarasi. Ezi ki nguazir kamın gumazim puvati. ²⁴ Kamaghin ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”*

²⁵ Ezi me an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikara, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. ²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia mikimasa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumazamizibav gei.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamın gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghin a na ataghizima ki uabira itir puvati.”

8:23: Jo 3:31 * **8:24:** (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in ganigh. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32

³⁰ Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighrigham

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh egh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighrigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamın ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighrigham?’”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara anababa ko itir pu. Puvati. Otarimra zurara anabamin aven iti. ³⁶ Eghti kamaghin Otarim ia damuti, ia firighrighiva, egh ia guizbangira firighrigham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizima, ia na misoghasava ami. ³⁸ Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”†

8:30: Jo 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:34:** Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1
8:37: Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 † **8:38:** (8:38)
 Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.”

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me miġei, “Ia Abrahamin boriba, kamaghin ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia miġei. Ezi datirighin ia na misoghasa ifonge. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me a miġei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, ia nan arazir kuram azenim datigh.

8:39: Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5

Ezi ki guizın akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnızir gavgavim an itir puvati? ⁴⁷ Godın boriba Godın akaba bar da barasi. Ezi ia Godın boriba puvati, kamaghın ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gın oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samaritan gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?” ⁴⁹ Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamın ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia miği, gumazir nan akamın gın zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi bizir kamın Judaba kamaghın Iesus miği, “E datirighın fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gıfa, ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghregha gıfa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamın gın zuim, an aremeghan kogham? ⁵³ Manmaghın ami? En ovavim Abraham aremegha gıfa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi Godın akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghre. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghın miği, a ian God. ⁵⁵ Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ egh ki

8:47: Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20

8:50: Jo 5:41, 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:52:** Sek

1:5, Hi 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29

ian min gumazir ifavarimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Tan afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.” ⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abrahamin ganis, o?” ⁵⁸ Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.” † ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamın api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kamın otozim, gumazamiziba an ganiva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pırasava

8:56: Lu 10:24, Hi 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 † **8:58:** (8:58) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31

9:2: Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4

roghira izi, ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham. ⁵ Dughiar ki nguazir kamın itim, ki gumazir angazangarim nguazimın itir gumamazibagh anıdim.”

⁶ Iesus kamaghın mikemegha egha nguazim gi-parigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimın damazim gati. ⁷ Egha Iesus kamaghın a migei, “Ni mangıva Siloamın mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghın ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravıra dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagıaba uabi danıngasa gumamazibagh inge, ezi gumamazizir aviriba an gani. Datirighın men marazi ko an boroghın itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagıaba bagha gumazibagh inge?” ⁹ Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.” ¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghın amizıma nın damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamın mozir dipamın mangıgh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezıma nan damazimning dera, ezi ki deravıra bizibar gari.” ¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a migei, “Ki fozir puvati.”

9:5: Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23
9:7: 2 Kin 5:10

¹³ Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam me a inigha Farisiba bagha zui. ¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazim in ingarigha gumazim in damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. ¹⁵ Ezi kamagh in Farisiba uam an azai, “Nin damazimning manmagh in amigha dera?”

Ezi a kamagh in me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gatizi, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

¹⁶ Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiam in arazibar gin zuir puvati. Kamagh in e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kam in azangisi, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi kamagh in ni manmagh in nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam kamagh in me akam ikara, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangira, faragha gumazir kam in damazimning okafi, egha datirigh in an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamagh in me gumazir kam in amebam ko afeziam in diagha ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi aning izima me kamagh in aning in azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti,

9:14: Lu 13:14

9:16: Jo 3:2, 7:12, 7:43, 9:23, 9:31-33, 10:19

9:17: Jo 4:19

gua kamaghin mikeme, o? Ezi manmagh amizima a datirighin gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. ²¹ Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” ²² An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirighar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Jesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ²³ Ezi kamaghin gumazir kamın amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

²⁴ Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Egha a kamaghin akam ikara, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.” ²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin oto.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damaziba okavizir kam, a kamaghin men akam ikara, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamin oto. ³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, gumazitamın damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gin gumazir mam an damazimning akirizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati. ³³ God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha egha kamaghin an akam ikara, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimın tugh agha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima a zui.

9:29: Jo 8:14 **9:31:** Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 **9:33:** Jo 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghin an akam ikara, “Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a migei, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumamazibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kam in ize.”

⁴⁰ Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, “Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizima ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

9:35: Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13
Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47
Ro 2:19

9:41: Jo 15:22-24

9:37: Jo 4:26

9:39:

9:40: Mt 15:14, 23:26,

¹ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Bar guizbangira ki ia miġei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, egha tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha egha aven ghua, a mati okimakiar gumazim egha gumazir igharaz darazir biziba isim. ² Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim. ³ Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a vaghvagha uabi uan sipsipbar ziabar diava egha men akua azenan zui. ⁴ A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha a uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Kamaghin me an ġin zui. ⁵ Me gumazir igharazibar ġin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin ami, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” ⁶ Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamın mingarim, me a gifozir puvati.

⁷ Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me miġei, “Ki bar guizbangira ia miġei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. ⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. ⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh iziva egh divazimin aven mangighti, God an akurvaghm. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me

10:4: Jo 10:27

10:6: Jo 16:25

10:8: Jer 23:1-2, Ese 34:2-3

10:9: Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18

gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamra itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivagham.

¹¹ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghshi me bagh aremegham. ¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egha a sipsipbar garima afiar atiar mam izima, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amiva egh men agintighi me tintinibar mangegham. ¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnzir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozimoghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghshi, me bagh aremegham. ¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamın sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okuruar vamira ikiti, eghti sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamagh sua, ki ua dikavigh angamra ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kam-

10:11: Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37::22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9

aghin ami, Afeziam bar na gifonge. ¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti. ²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an on-gani. Manmagh sua ia an akam barasi?” ²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kam, isar ekiamin dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto. ²³ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. ²⁴ Ezi Judaba iza anekuvagha egha kamaghin an azara, “Dughiar man-amra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun

10:18: Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38

mīgĩa ian akakasi, kī tinara. ²⁶ Egha ia nan sip-sipba puvati, kamaghin amizima ia niḡhnizir gav-gavim nan itir puvati. ²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi kī me gifozi, me nan gin izi. ²⁸ Kī zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. ²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir iḡharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. ³⁰ Ezi kī uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha egha me ua a gini-vasa dagiaba isi. ³² Ezi Iesus kamaghin me miḡei, “Nan Afeziam na mikemezi, kī ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra niḡniḡha egha dagiaba na gini-vasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighniḡha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin miḡĩa ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, “Iarara godba.” ’ ³⁵ Fomira God akar kamın gun gumazibav keme, egha me miḡĩa ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akınafarimin

10:26: Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14

10:28: Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6

10:30: Jo 17:11, 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt

26:65, Jo 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:35:** Mt 5:18

itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniase?’

³⁷ “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kam in iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kam in gun mikemeziba, da bar guizbangira.” ⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kam in itim, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrigh ko Jerusalem in nguibamin ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11*(Sapta 11-12)**Lasarus aremegha gifa*

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamın gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.*

²(Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamın dagarimning ginge, egha uan dapanir arızibar anedisi. Datırighın an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghın miği, “Kar gumazim aremegh bar gıvaghamin arımarıam puvati. Kar gumazamizibar amuti me Godın gavgavımın ganıva egh ziar ekiam a danıngam. Ezi tuavir kamra, Godın Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusın arımarıamın akam baregha, egha ua dughiar pumuningın nguibar a itir kamın ikiavıra iti.

⁷ Egha a gın suren gumazibav gei, “E uamategh Judian Distrighın mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a miğia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighın itir gumaziba, me dagıaba fi ni mikınasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighın mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghın men akam ikara, “Dughiar vamıra aruem ti 12 plan auan gari,

11:1: Lu 10:38-39 * **11:1:** (11:1) Maria ko Marta, aning Lasarusın amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:9:** Jo 9:4-5

o? Gumazim aruemin aruava, nguazir kamin angazangarimin garava, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor irigham.”

¹¹ Iesus kamaghin migia, egha gin ua me migei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangiva a damighti a dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuighiva, an arimariam givagham.” ¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. ¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir puvatigha, egha ki bar akonge. Egh datirighin, e a bagh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamiz-ibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4 plan dughiar mozimin ike.

¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalemın boroghın iti, tuavimın ruarım a 3 plan kilomitan tu. ¹⁹ Ezi Judian gumazamizir avırıba iza Marta ko Marian gara iti. Aningın dozimın ovevem bagha, me aningın akurvaghamin miğirigiar tabav kimti aningın navimning deraghasa, me ize. ²⁰ Ezi Marta orazima İesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimın itima a ghua tuavimın İesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghın İesus miğei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! ²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighın bizitam bagh Godın azaraghti a ni danigam.”

²³ Ezi İesus a miğei, “Nın dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a miğei, “Ki fo, a nguazim gıvaghamin dughiamın dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi İesus a miğei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anıdim. Gumazitam, niğhnizir gavgavim nan ikıva aremeghıva, an angamra ikıvıra ikiam. ²⁶ Ezi gumaziba bar angamra ikia egha niğhnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamra iki mamaghıra ikiam. Ni niğhnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghın İesus miğei, “Are, Ekiam! Ki niğhnizir gavgavim ikia fo, ni Godın Otarım. Ni gumazir kam God nguazimın ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E İniasa Mısevezim.”

11:18: Mt 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:24:** Lu 14:14, Jo 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:26:** Jo 8:51 **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69

Jesus Lasarusin apangkuvigha egha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa a ize, egha ni bagha azai.” ²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, egha zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. ³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) ³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim in zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kam in oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, egha kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³ Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami. ³⁴ Egha a me migei, “Ia managh anefa?”

Ezi me a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha egha kamaghin uariv gei, “Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Egha marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kam in akurazi an aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?”

Jesus Lasarus gamizima a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar oseme, egha a ghua mozimìn oto. Mozir kam a dagiar mozim me mighsiamìn an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. ³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.”

Ezi Marta, a gumazir aremezimìn amizim, a kamaghìn Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4 plan dughiabar mozimìn ike. An mughuriar kuram otivam.”

⁴⁰ Ezi Iesus a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godìn gavgavir ekiamìn ganam.”

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamìn gara egha kamaghìn migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghìn amizima ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghìn ifonge, me kamaghìn fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghìn ki akar kam gami.”

⁴³ Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.” ⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimìn da nomke.

Ezi Iesus kamaghìn me migei, “Ia inim adeggh, egh an ateghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5 ko Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamìn ganigha egha

kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamın me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotın aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romın gumazir ekiaba izıva en Godın Dipenim ko en adarasi saram asighasigham.”

⁴⁹ Ezi men tongın gumazir mam, an ziam Kaiyas, an azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvagham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham.”

⁵¹ Kaiyas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iti. Egha an arazir Godın akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghı aremegham. ⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghıvira aremeghan kogham. Puvati. A Godın borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. ⁵³ Ezi dughiar kamın ghuava gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghin amizi Iesus Judabar tongın uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam

11:46: Lu 16:31 **11:50:** Jo 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:52:** Ais 49:6, Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1

ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim boroghira itir nguibar mamın iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamın iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam roghira ize. Kamaghın tintinimın nguibabar gumazamiziba Jerusalemın ghua, Godın damazimın uari zuasa ghue. ⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godın Dipenimın miriamın aven tuivighav ikia, egha me uarir tongın kamaghın uarir azangsisı, “İa manmaghın nıghnisi? A ti zızi isar ekiamın dughiamın ganam, o puvatıgham?” ⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gıfa, gumazitam danganir Iesus itim gıfogh, egh me mikemegh. Eghtı me an suiragh kalabus darıghasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusın dagarinning ginge

(Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6 plan dughıaba ikiavira itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam otivasa. Ezi dughıar kamın Iesus Betanin nguıbamın ghu. Betanı a Lasarusın nguıbam, a gumazir Iesus mozimın a gamizıma a ua dikavizim. ² Ezi me nguıbar kamın Iesusın ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimın apiaghav ikia apıbar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a

11:55: 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:56:** Jo 7:11

12:1: Jo 11:1, 11:43 **12:2:** Lu 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39,
Jo 11:2

misevir mamın ikia bar izivagha, egha a bar dikirigha egha an ivezim bar pin ko. Egha an a inigha iza Iesusın dagarimning ginge, egha uan dapanir arızimın anedisi. Ezi borer kamın mughuriar aghuim dipenim bar akoro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gın Iesus isa apanibar agharim gati, a kamaghın miği, ⁵ “Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagıaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagıaba inighıva gumazir onganarazıbar anıngam?” ⁶ Judas onganarazir gumazıbagh nıghnızir puvati, egha a kamaghın miği. Puvati. An okımakıar gumazim. Egha Iesusın adarazir dagıabar mıtaram an gara iti, egha dughiar maba a da okei. ⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghın miği, “Amızir kam atakıgh! Eghti a bizir an amızir kamın nıghnızim ikıvıra ikı mangı dughiar kı aremeghti me na mozim datıgham. ⁸ Gumazir onganarazıba ia ko ikıvıra ikıam. Eghti ko, kı ia ko zurara ikıvıra ikıan kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekıam oregha me fo, Iesus Betanin nguıbamın iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusın ganasavıra izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozımın a gamızıma a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusın ganasa. ¹⁰ Kamaghın ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan avırıba

12:4: Jo 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:7:** Jo 19:40
12:8: Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7 **12:9:** Jo 11:43-44 **12:11:** Jo 11:45, 12:18

Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha me nighnizir gavgavim Iesusin iti. Bizir kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

*Iesus atrivimin min Jerusalemın aven zui
(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)*

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiamın ganasa iza Jerusalemın iti. Boghınaronra Iesus Lasarusın dipenimin ame. Ezi datirighın gumazamiziba kamaghın oraki, Iesus roghıra iza Jerusalemın otivasa. ¹³ Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimın Iesus bativasa, egha me kamaghın dei,

“Godın ziam fi!
Gumazir Ekiamın ziamın izir kam, God de-
ravıra a damu.
A Israelbar Atrivim!”

¹⁴ Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaper-
agha zui. Godın Akinafarim bizir kamın gun
migei,

¹⁵ “Ia Saionın nguibamın gumazamiziba, ia ati-
atingan marki.
Ia gan. Ian Atrivim a izi.
A donkin igiam gaperagha izi.”

¹⁶ An suren gumaziba, me dughiar kam akar
kamın mingarim gifozir puvati. Egha gın God ziar
ekiam isa Iesus ganigha gıvazıma, ezi me akar

Godin Akinafarimın itim ginirigha egha me fo, a Iesusra miği. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha egha mozimın itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusın garima, a Lasarus mozimın an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighın gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamın gun miğiavira iti. ¹⁸ Ezi gumazamiziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghın me ghua tuavimın a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongın kamaghın uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighın otoghan kogham. Gumazamiziba bar ghua an gın zui.”

Grighın marazi Iesusın ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamın, gumazamiziba isar ekiamın Godin ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo, ezi men tongın, Grighın marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighın gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamın gumazim, a Galilin Distrighın iti.) Egha me kamaghın a miği, “Gumazir ekiam, e Iesusın ganasa ifonge.” ²² Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus miği.

²³ Ezi Iesus kamaghın aningın akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha gifa. ²⁴ Ki guizbangıra ia miği, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghıva, a uabıra ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungıva egh witin ovizir aviriba misıvam.

25 Gumazir uabira uan mikarzim gifongezim, an aremegham. Ezi gumazir nguazir kamın ikia uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirimın suiragh mangi zurara ikivira ikiam. 26 Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem miği

27 Ezi Iesus ua kamaghın miği, “Datirighın nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghın mikiman kogham. Osımtızir dughiar kamın otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize. 28 Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha gıvazıma, ezi tiarir mam Godın Nguibamın zaghira ghaze, “Ki uan ziam gamızıma an ekevegha gıfa, eghti ki ua kamaghın damuam.” 29 Ezi gumazamizir roghıra tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghın miği, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a miği!”

30 Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Akar ia datirighın oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. 31 Datirighın

12:25: Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:30:** Jo 11:42
12:31: Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2

God nguazir kamın gumamazibar araziba tuisıgham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. ³² Datırighın ki nguazımın iti, ezi gın me na fegh ter ighuvımın na aguragham, eghti dughiar kamın ki gumamazıba bar me damuti me na bagh izam.”* ³³ (İesus miğiriğiar kam gamua egha arazir an ovengamımın gun miğei.)

³⁴ Ezi gumamazıba kamaghın an akam ikara, “E kamaghın Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E İniasa Misevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghıra ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otarim fegh ter ighuvımın aneguragham?’ Gumazibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi İesus kamaghın me miğei, “Dughiar ovezımın angazangarım ian tongın ikiam. Datırighın angazangarım ian ikiavıra iti, ezi ia angazangarımın aven daru. Puvatıghti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarım datırighın ia ko ikiavıra iti, eghti ia niğhnizir gavgavım angazangarımın iki. Kamaghın ia angazangarımın gumamazıbar mın otivıgham.”

Judan gumazir avirim niğhnizir gavgavım İesusın itir puvati

12:32: Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 * **12:32:** (12:32) İesus ghaze, “Gumazıba na fegh ter ighuvımın na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamın mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11ın gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8

Iesus gumazamiziba ko mikemegha givagha, egha me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamagh sua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?
Egha tina Ekiamin garima, a uan gavgavim an aka?”

³⁹ Kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamın mingarim, Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A kamaghin migei,

⁴⁰ “God kamagh sua, me bizitamın ganan koghiva, egh me naviba akamın mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti,
ki me damighti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,
ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me on-gani.”

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimın ganigha, kamaghin an an gurara migei.

⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavimın gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men

anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ⁴³ Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumazamizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari. ⁴⁶ Ki kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemin ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazan-garimin min nguazir kam in ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha egha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimin gumazamizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamin an an araziba tuisigham. ⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. ⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamin akam a gumazamizibagh amima, eghti gin me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.

12:43: Jo 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:45:** Jo 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28

Kamaghin ami, akar ki mikemezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghin ki dagh ami.”

Iesus kamaghin suren gumazibav migia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13-17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam a guruhizaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamin itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. ² Ezi guaratizir kamin me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar agharim darighamim isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. ³ Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. ⁴ Kamaghin amizima Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulin mam inigha uan ivariam ike. ⁵ Egha dipam itarir mam ginge, egha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, egha taulin a uan ivariam amighirizimin

13:1: Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16

13:2: Lu 22:3, Jo 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1

Ko 15:27, Hi 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8

da adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, “Ekiam, nırara nan dagariba ruam?”

⁷ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Bizir ki amim, ni datırighın a gifozir puvati. Egh ni gin a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a miğei, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Ki nın dagariba rueghan koghtima, eghti ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a miğei, “Ekiam, ni kamaghın nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!”

¹⁰ Ezi Iesus a miğei, “Gumazir ruegha gıvazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghıra zuegha gıvagha iti. Ezi ian gumazir vamıra, a zuezir pu.” ¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar agharım darıghamim, an a gifogha gıfa. Kamaghın a ghaze, “Ia bar moghıra zuezi, ezi ian vavıra zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha gıvagha, egha uan korotiar ruarım uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gaperı. Egha kamaghın men azai, “Ia, ki ia bagha amızir bizir kamın mıngarım gıfo, o? ¹³ Ia ‘Tisa’ na garıgha egha ‘Ekiam’ na garısi. Guızbangıra, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghın miğei. ¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarıra uarır dagariba ruegh. ¹⁵ Ki

13:6: Mt 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6::70-71, 15:3 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:14:** Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5
13:15: Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6

arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. ¹⁶ Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. ¹⁷ Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

¹⁸ “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akınafarimın itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimın oto.’ ¹⁹ Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* ²⁰ Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha deravira na gami. Egha gumazir na inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

Judas Iesus isi apanibar agharim darigham.

(Matyu 26:20-25 ko Mak 14:17-20 ko Luk 22:21-23)

²¹ Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

13:16: Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25

13:18: Sng 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 * **13:19:** (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagher uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” ²⁸ Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifozir puvati. ²⁹ Judas daghabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagher, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

Iesus arazir igiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, “Datirighin Gumazibar Otarimin ziar

13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:27:** Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:31:** Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11

ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² Eghti God uabi uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaziba bar arazir kamın ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-

34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Egh ni gin nan gin izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akegham, eghti ni dughiar

13:32: Jo 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:35:** 1 Jo 2:5, 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34

pumuningin ko mizezim in kamagh in mikimam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamagh in uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim God in ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ² Nan Afeziam in dipenim in danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai. ³ Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴ Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵ Ezi Tomas a migei, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamagh in e manmagh in tuavir ni zuim gifogham?”

⁶ Ezi Iesus kamagh in a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akam in mingarim, egha ki ikirimirir aghuim in mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazim in Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirigh in tugha ghua, ia nan Afeziam gifofogha, egha an gari.”

14:1: Jo 14:27, 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:7:** Jo 8:19

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh’? ¹⁰ Filip, ni ti nighnizir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamin aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. ¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kam in iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. ¹² Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekier gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham. ¹³ Ki kamagh sua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin ia nan ziamin biziba bagha azaraghti, ki dar amuam. ¹⁴ Ia nan ziamin bizitam bagh nan azangsighti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar

14:9: Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3

gin mangam. ¹⁶ Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam. ¹⁷ Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akam migeir Duam. Ezi nguazir kamın gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸ “Ki ia ateghti ia uarira ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹ Dughiar ovezimın nguazimın gumazamiziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghin ia uaghan angamra ikiam. ²⁰ Ezi dughiar kamın ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin. ²¹ Ezi tina nan akam baragha egha an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

²² Iesus kamaghin mikeme, ezi Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimın gumazamizibar akaghan aghua?”

14:16: Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:21:** Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:22:** Ap 10:41-42

²³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Gumazitam na gifueghıva, egh deraghvıra nan akamın gın mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga izıva a ko iki mamaghıra ikiam. ²⁴ Gumazim na gifongezir puvati, a deravıra nan akamın gın zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziamın akam, a na amadazi ezi ki ize.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavıra itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Danıngamin Akurvazir Gumazim, a Godın Duam. Ezi nan ziamın, Afeziam anemadaghti a izam. A bizıba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemezıba, a ian sure damuti ia uam a dagh nıghnıgham.

²⁷ “Ki ia ataghraghasa, egha ki navir amırızim ia ganıdi. Ezi nan navir amırızir ki ia ganıdim, a nguazımın gumazıba anıdi moghın puvati. Kamaghın amızıma, ia nıghnızir avırıbar amuva egh osıman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganıngızir kam baregha gıfa, ‘Ki ia ategha egha ki zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, eghti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamın gavgavim bar ekevegha egha nan gavgavim gafıra, kamaghın, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamagh sua, bizir kam gın otoghti, eghti ia an ganıgh nıghnızir gavgavim nan iki. Kamaghın ki datırıghın bizir kam tıghar

14:23: Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20
14:24: Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:29:** Jo 13:19, 16:4

otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. ³¹ Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, egha ki bizir Afeziam na mikemezibara dagh ami. Ia dikavigh, danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarzimın mın iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzimın mın iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimın ghuavim. ² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh ikiva, egh gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar ghorı. ³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganıdi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarzimın agharim, a ikarzimın poroghan koghıva, egh a ban kogham. Kamaghıra, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozı, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na

14:30: Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:4:** Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13

ategh, ia bizir tam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarzimın agharım me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamın bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghın ia nan suren gumazibar mın ikiam. Eghti tuavir kamın nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan Afeziamın araziba ko akabar gin zui, egha an porozi a na gifongezı moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangıva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izıvaghām. Kamaghın amizi ki migirigiar kam ia migei. ¹² Ki ia mikemezir arazimra kara: ki bar ia gifongezı moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³ Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti. ¹⁵ E

15:6: Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23

15:8: Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5

15:11: Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1

Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2,

1 Jo 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap

20:27

fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua 'ingangarir gumaziba' ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki 'namakaba' ia garisi.

¹⁶ "Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ¹⁷ Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh."

Nguazimin gumaziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nguazimin gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. ¹⁹ Ezi ia nguazir kamın gumazibar min ikezi, nguazimin gumaziba uan adarazigh ifongezi moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kamın gumaziba puvati. Ki ia misevegha gifa, ezi ia nguazir kamın araziba ategham. Kamaghin amizima nguazimin gumazamiziba ian aghuagha ian apanim gami. ²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me

15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5
15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16

uaghan ian akam baragham. ²¹ Egha me Afeziam gıfızir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghın, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²² Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osımtiziba puvatighai. Ezi datirighın me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³ Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamın aghuagha an apanim gami. ²⁴ Ki men tongın ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongın mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osımtiziba puvatighai. Ezi datirighın me mirakelin ki amizibar ganigha gıfa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. ²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghın mıgei, ‘Gumaziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangıra otivasa, kamaghın me nan apanim gami.

²⁶ “Godın Duar Gavgavim ia Danıngamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangıra mıgeir Duam, egha an Afeziam ko ikegh izam. Egh a izıva deravıra nan araziba ko ingangaribar gun mikımam. ²⁷ Ki faragh ingangarım gamıma, ia na ko ikia iza datirighın. Kamaghın, ia uaghan nan gun mikımam.

15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16

16

¹ “Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghragan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme. ² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. ³ Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa.”

Iesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managh zui?’ ⁶ Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian naviba bar osemi. ⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghamim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham. ⁸ Eghti a iziva nguazir kamin gumazibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin

16:1: Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16
16:6: Jo 14:1, 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8

mıngarım, me dagh fogham ⁹ Arazir kuramın mıngarım, a kamakın, me nıghnızir gavgavım na itir puvati. ¹⁰ Arazir aghuımın mıngarım, a kamakın, kî Afeziam bagh mangıghti, ia ua nan ganıghan kogham.* ¹¹ Godın kotiamın mıngarım, a kamakın, nguazir kam gativazir gumazir dapanım, God kotiamın aven a tuisıgha gıfa egha ghaze, a ivezir kuram inıgh aremegham.

¹² “Kî ia mıkimamın akar avırıba itı, ezi datırıghın ian nıghnızıba bar izıfa, eghti ia bar da bareghan kogham. ¹³ Ezi Godın Duam, a guızın akam mıgeir Duam, a izıva, ian nıghnızıbar amuti ia guızın akaba bar dagh fogham. A uabi uan nıghnızımın akatam mıkemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghızım, akar kamra an an gun mıkimam. Egh a bizir gın otıvamıbar gun ia mıkimam. ¹⁴ A nan akam inıghıva egh an gun ia mıkimam. Egh arazir kamın a nan zıar ekıam ko nan gavgavım, ian akagham. ¹⁵ Afeziamın bizıba da bar nan bizıba. Kamaghnın amızı kî kamaghnın ia mıkeme, an Duam nan akam inıghıva egh an gun ia mıkimam.”

Bar akongezir arazım, a navir osımtızımın danganı inıgham

16:9: Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 * **16:10:** (16:10) Nguazir kamın gumazıba İesus isa kot gatıgha ghaze, an arazir kuram gamı, egh an ovengam. Ezi God İesus gamızı a ua dikavızı anenıgha ghuzı, an a ko itı. Arazir kamra, God gumazıbar akagha ghaze, İesus arazir aghuımram amı. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10

16 Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Dughiar bar ovezimîn ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimîn ġin ia ua nan apigham.”
 17 Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv ġei, “Kar akar manamin mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimîn ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevimîn ġin ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamîn mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.’”
 18 Egha me miġia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamîn mingarim ġifozir puvati.”

19 Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me miġei, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamîn mingarim bagha azangsisi? Ki kamaghin miġei, ‘Dughiar ovezimîn ia nan ganighan kogham. Egh ġin dughiar otevimîn ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o?”
 20 Ki bar guizbangira ia miġei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimîn gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam iraghrightima navir agorogem otogham.
 21 Amizim borim batasava amuava, a fo, an mizazim iniamin dughiam otogha ġifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha ġivagha, a ua mizazir kam ġinighnizir puvati. An borim nguazimîn otogha ġifa, kamaghin amizi a bar akonge.
 22 Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger

kam adegħan kogħam. ²³ Egh̄ti dugħiar kam̄in ia ua bizitam baġħ nan azaragħan kogħam. Ki guizbangira ia miġei, ia bizitam baġħ nan ziam̄in Afeziam̄in azaragħt̄ima egh̄ti a ia dan̄ingam. ²⁴ Ia faragħa bizitam nan ziam̄in azarazir puvati. Ia azangsigh̄iva, egh̄ ia iniam, egh̄ti agorogem bar ian navibagħ izivagħam.”

Iesus nguazir kam̄in gavgavim dikabirazi a iragħu

²⁵ Egha Iesus ua kamagħin miġei, “Ki akar isin zuim̄in akar kabar ia gami. Ki ġin ua akar isin zuitam ia mikemegħan kogħam. Puvati. Ki deravira ia mikim̄iva, egh̄ Afeziam̄in ia mikimam. ²⁶ Egh̄ dugħiar kam̄in ia nan ziam̄in azangsigham. Ezi ki kamagħin miġeir puvati, ki ia baġħ Afeziam̄in ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegħa ia niġħnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegħa ize. Kamagħin a ia gifonge. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegħa, egha ki an ategħa nguazim̄in ize. Egh̄ datirigh̄in ki ua nguazim ategħ, egh̄ ki ua Afeziam baġħ mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamagħin miġei, “Are, ni datirigh̄in deravira miġei, ni datirigh̄in akar isin zuibav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirigh̄in fo, ni biziba bar dagħ fo. Gumazitam bizir mam nin azangsighasava amima, ni an niġħnizibagħ fogħa ġifa. Ni an azangsizim bagħa mizuai puvati, ni fogħa ġifa. Kamagħin amizi, e niġħnizir gavgavim ikia għaze, ni God ko ikegħa egha ni ize.”

16:23: Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:25:** Jo 10:6

16:27: Jo 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o? ³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighti ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamagh sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamın ikiti, osimtiziba ia bativam. Egh ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamın gavgavim dikabiragha egha anegifa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

¹ Ezi Iesus suren gumazibav kemegha givagha, egha kogha overiamın gara, egha kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. ² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanimın ikiasa anemisefe. ³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni

16:32: Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20

uabira ni guizbangin God. Egha me Kraiſ Ieſuſ gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kamın gumamazibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimın, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamın gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumamaziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nırara ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganigi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegħa, egha ki ize. Egha me nighnızir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ezi ki ize.

⁹ “Ki me bagħa ni ko miġei. Ki bar nguazimın gumamaziba bagħa ni ko miġeir pu. Ki fo, gumamazir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagħa ni ko miġei. ¹⁰ Ezi nan gumamaziba, me nin adarasi. Ezi nin gumamaziba, me nan adarasi. Ezi gumamaziba nan gumamazir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagħ izam, egh ki ua

17:4: Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29
17:8: Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1

nguazimın ikian kogham. Ezi me nguazimın ikiavıra iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nın mın itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamıra iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, ni uan ziamın gavgavimın deravıra men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nın ziamın gavgavimın men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravıra men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabıram ovengam. Ki kamagh sua, nın Akınafarımın itir akam guizbangıra otivam, kamaghın gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighın ni bagha izi. Ki kamaghın ifonge, nan agorogem men navibagh izıvagh ikiam. Kamaghın, dughiar ki nguazimın itim, ki akar kabav mikeme.

¹⁴ “Nın akam, ki me ganigha gıfa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghıra, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghın amizıma, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nın azangsızir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nın azai, eghti Gumazir Kuram pazı me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghıra, me nguazir kamın gumazamiziba puvati. ¹⁷ Ezi nın akam a bar guizbangıra. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar

17:12: Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13
17:15: Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:17:** Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22

ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kamaghın ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimın gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghın ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamagh sua, nguazimın gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezi moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghın ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamın me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimın ikiasa ki ifonge. Me nan

17:18: Jo 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:21:** Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:22:** Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17

angazangarir ekiam ko nan gavgavimın ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tıghar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimın gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize. ²⁶ Ki kamaghın ifonge, me igharazigh ifongezir arazim inıgham, ni na gifongezi moghın. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghın ki ni isa men aka, egh ki kamaghın damu mamaghıra ikiam.”

İesus mızazim inıgha aremegha egha ua dikafi

18

(Sapta 18-20)

Judas İesus isa apanıbar agharım gati

(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53)

¹ Ezi İesus kamaghın God ko mikemegha gıvagha, egha uan suren gumazıba ko me ghua Kidronın zarım girıgha vongın ghu. Ezi dipar kamın vongın azenır mam iti, ezi İesus uan suren gumazıba ko me azenır kamın aven ghue.

² Dughiar avırıbar İesus uan suren gumazıba azenır kamın me batıfi. Kamaghın Judas, a İesus isi gumazır apanıbar agharım darıghamım, a uaghan azenır kam gıfo. ³ Egha Judas, a Romın

17:25: Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6

18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:3:** Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16

mīdorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisin maba, a me inigha danganir kamīn ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko mīdorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sīvagha men boroghira ghua egha kamaghīn me azai, “Ia tina buri?” ⁵ Ezi me kamaghīn an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me mīgei, “Kar kīrara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganīdim, a me ko tughav iti. ⁶ Me Iesus barazi a mīgei, “Kar kīrara,” egha me ua sīvagha ghua nguazim gire. ⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghīn men akam ikara, “Kī ia mīkemegha gīfa, kar kīrara. Kamaghīn ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.” ⁹ A kamagh sua an akar fomīra mīkemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir nī na ganīngiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghīn an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita mīdorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mīkīrigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanimīn ingangarir gumazim mīsuegha, egha an kuarir guvimīn itim atu, ezi a iri. Ingangarir gumazir kamīn ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita mīgei, “Nī sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Nī ghaze, kī ti Afeziam na ganīngizir osīmtīzir kam inian kogham, o?”

18:9: Jo 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50
18:11: Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusin suighava egha benimin a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghın me mikemezir gumazim, “Kamaghın a dera, gumazir vamıra gumazamizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70 ko Mak 14:66-68 ko Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghın a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanimın dipenimın divazimın aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamın boroghıra tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamın garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akamın garim a kamaghın Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamın suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghın amizi ingangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimın fiava an mın tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimın fia iti.

18:13: Mt 26:57, Lu 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsisı. ²⁰ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki gumamazıba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godın Dipenimın aven gumamazıbar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuvıba. Ki modogha akatam mikemezır pu. ²¹ Ezi manmagh amızı ni nan azangsisı? Ni gumazır akar kam baraghızıbar azangsigħ. Me ki mikemezır akam gıfo.” ²² Iesus kamaghın migeıma ezi plısın gumazır mam tughav ikıa, egha an an guam a misuegha kamaghın migeı, “Ni kamaghın ofa gamir gumazır ekiabar dapanımın akam ikara, kar ti arazır aghuım, o?” ²³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki akar kuratam mikemegħti, egħti ni deravıra akar ki mikemezım an gun mikım. Egħti ki migırıgıar aghuım damıgħti, ezi ni tızım bagħa na apese?” ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazır ekiabar dapanım Kaıafas bagħa anemada. Egha me Iesus ikezır benim fırizır puvatı.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozır puvatı

(Matyu 26:71-75 ko Mak 14:69-72 ko Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimîn fii. Ezi me kamaghîn an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a miġei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ²⁶ Ezi ofa gamir gumazir eki-abar dapanimîn ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimîn adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nîn gani, ni Iesus ko azenimîn aven ikes?” ²⁷ Ezi Pita ua miġei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasîn dipenim ategha an akua gavmanîn dapanir ekiamîn dipenimîn zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godîn damazimîn mizeghiva, egh e God Israelbagh Itazir Dughiamîn isar ekiamîn asizim rameghan kogham.” Kamaghîn amizi, me uari gavman dapanir ekiamîn dipenimîn aven ghuzir puvati.* ²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghîn men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

³⁰ Ezi me kamaghîn an akam ikara, “An arazir kuram gamir puvati, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

18:25: Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1,

Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 * **18:28:** (18:28) Gavmanîn faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romîn gumaziba. Egha Judabar Arazibar ġin zuir puvati. Me Godîn damazimîn zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghîn amizi, Judaba kamaghîn nighnigha ghaze, me Romîn gumaziba ko poroghiva Godîn damazimîn ti mizegham.

31 Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin akam ikara, “E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham.”†
 32 (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

33 Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

34 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

35 Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

36 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki nguazir kamın atrivim puvati. Ki nguazir kamın atrivimın ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamın atrivibar mın ingarir puvati.”

18:31: Jo 19:6-7, Ap 18:15 † **18:31:** (18:31) Romın gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akıram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11
18:35: Jo 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ezi ki nguazir kamın ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Egha gumazir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

*Pailat ter ighuvimin Iesus gafughasa migei
(Matyu 27:15-31 ko Mak 15:6-20 ko Luk 23:13-25)*

Pailat mikemegha givagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. ³⁹ Egha ia, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamin, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim gati. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?” ⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimin dapanir asuamin

18:37: Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 ‡ **18:40:** (18:40) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romın gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:2:** Lu 23:11

min an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu. ³ Egha me an boroghira izegha a miġei, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!” Egha me kamaghın miġiava an guam apezavıra iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghın gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimın ingarizim, an an dapanimın ikiavıra iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavıra iti. Ezi Pailat me miġei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko plisın gumazıba an ganigha kamaghın dei, “Ter ighuvimın a gafugh! Ter ighuvimın a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghın me miġei, “Ia uari a inighıva egh ter ighuvimın a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghın an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Ki Godın Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghın miġei, gumazir kamagh miġeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha egha bar ati-atingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanın dipenimın aven ghugha, egha kamaghın Iesusın azai, “Ni nguibar manamın ikegha ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

19:3: Jo 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13
19:7: Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9

¹⁰ Ezi Pailat a migei, “Manmaghin amizi ni nan akam ikarvaghan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatighai, ni na dikabinamin gavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira.”

¹² Pailat akar kam baregha egha Iesus ateghti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarın namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, egha a Sisarın apanim.” ¹³ Pailat akar kam baregha, egha Iesusın akua azenan ghu. Egha a jasın dabirabim gaperaghav iti, danganir kam me “Dagiar Azuarim” a garisi. (Hibrun akam me ghaze, “Gabata”).

¹⁴ Ezi dughiar kam a dughiar me God Israelbagh Itazir Dughiamin isam bagha daghebar amuva bizibar kiram. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganigh! Ian Atrivim kara.”

¹⁵ Egha me kamaghin dei, “A batokegh! A batueghti a mangi! Ter ighuvimin a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin akam ikara, “E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar

uabira!” ¹⁶ Kamaghin amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui. ¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mamın zui, an ziam “Dapanir Agharir Danganim.” (Ezi Hibrun akam me ghaze “Golgota.”) ¹⁸ Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningın torimin iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.” ²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi Judan avirim izava osizirir kamın gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni ziam kamaghin an osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’ ”

²² Ezi Pailat men akam ikara, “Marki. Akar ki osirigha gıvazim, a kamaghira iki.”

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha gıvagha, egha gin me an korotiaba inigha

19:16: Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:19:** Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38
19:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34

egha 4 plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingari, egha me a isamizir puvati. ²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararangiva gumazir a iniamim gifogham.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, “Me nan korotiaba tuiragh, egh uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti ²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam migei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamın ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha egha an gara uan amebamin min a gami.

Jesus areme
(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49)

19:24: Sng 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18

19:26: Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. ²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egha me dipamin suizir bizim inigha egha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. ³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, egha migei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha egha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

³¹ Kar dughiar me Sabat bagha bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuvibar ikian me aghua. Egha me Pailat kamaghin an azangsigha ghaze, a men amamangatighti me temer ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighti, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegh izighram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamın suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. ³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.

³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamın ganizim, ki kamaghın ifonge, ia bizir kam gıfoghıva nıghnızir gavgavim an ikiam. Kamaghın ki an gun ia mıgei. Akar ki gun mıgeir kam, a guizbangıra. Ki uabi fo, ki guizbangıra mıgei.) ³⁶ Godın Akınafarımın itir akar mam, a kamakın, “Me an agharitam apırighan kogham.” God kamagh sua, akar kam guizbangıram otogham, ezi kamaghın bizir kam oto. ³⁷ Ezi akar ıgharazir mam Godın Akınafarımın iti, a kamakın, “Me, gumazir afuzımın ruazir kam bagh ganam.”

Me İesusın kuam isa mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gın Arimatean nguıbamın gumazim Josep ghua İesusın kuam iniasa Pailatın azangsisı. Josep a İesusın suren gumazir mam, egha a Judabar atiatıgha, egha uan nıghnızir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatızı, a ghuava İesusın kuam ini. ³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dımagarımın İesusın ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inıgha ize, me temer pumuningın borem inıgha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kamın osımtızim 30 plan kilogramın ghu. ⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning İesusın kuam inıgha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuımın an mıkarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami moghın. ⁴¹ Ezi mıdorozir gumazıba İesus ter

19:35: Jo 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:38:** Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:40:** Ap 5:6

ighuvimîn anegurazir danganir kamîn boroghîra, azenir mam iti. Egha azenir kamîn mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugha, egha me faragha gumazitamîn kuatam a gatîzir puvati. ⁴² Kar dughiar Judaba Sabatîn dughiam bagh bizibar kîramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghîra iti. Kamaghîn amizî, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamîn aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Mak 16:1-8 ko Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mîzaraghara, aminim mitateghavîra iti, ezi Makdalan nguibamîn amizim Maria, a mozimîn ghu. Egha a garima mozimîn tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghîn aningîn mîgei, “Me Ekiamîn kuam mozimîn a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozimîn zui. ⁴ Aning vîrara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozimîn oto. ⁵ Egha an aviragha mozimîn aven gari, egha inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

19:42: Ais 53:9, Jo 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1

* **20:1:** (20:1) Wikbar faraghavîra zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:5:** Jo 19:40

⁶ Ezi Saimon Pita an gın ghua, mozimın ave-riamın ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷ Egha a inir igharazir mamın garima a uaghan iti, a inir me Iesusın dapanımın ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa egha igharagha aneti. ⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimın otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnızir gavgavim iti. ⁹ (Guizbangira, Godın Akınafarımın itir akam ghaze, Iesus mozimın ua dikavigham. Ezi dughiar kamın aning akar kam tıghar der-aghvıra a gifogham.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimın ghu.

Makdalan nguibamın amizim Maria Iesusın gani

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimın azenan tughav ikia azi. Egha an aziavıra ikia egha aviragha mozimın ave-riamın gari. ¹² Egha a enselin pumuningın garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusın kuam faragha ikezimın aper-aghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghın apera ezi mam an suemning ikezir naghın apera. ¹³ Egha aning kamaghın Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghın aningın migei, “Me nan Ekiamın kuam inigha ghu, ezi kı fozir puvati, me managh aneti.” ¹⁴ A kamaghın miğiava, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus.

20:7: Jo 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha ghu, egh danganir ni an atizimin gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, “Rabonai.” Akar kamın mingarim a kamakin, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvira ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangiva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan men God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimin gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani

(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49)

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimin aminim pirigha gifa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” ²⁰ A kamaghin migia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim,

20:17: Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:19:**
Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:20:** Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1

men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge. ²¹ Ezi Iesusi ua me miġei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.” ²² A kamaghin miġia, egha uan aminim men a giveragha men amada, egha kamaghin me miġei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba ġin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba ġin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba ġin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusi gani

²⁴ Dughiar Iesusi uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas miġei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me miġei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimigin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7 plan dughiaaba ġivazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesusi iza men tongin tughav iti. Egha me miġei, “Ian naviba amiragh iki.”

20:21: Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1
18:18

20:23: Mt 16:19,
20:24: Jo 11:16, 14:5, 21:2

²⁷ Egha a kamaghin Tomas miġei, “Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham.”

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati. ³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

20:27: 1 Jo 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:30:** Jo 21:25
20:31: Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13

¹ Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mam in ghuavanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kam in me osirir taba inizir puvati. ⁴ Ezi aruem anangasa ovirima, me gumazir mam in garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus. ⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikara, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a me migei, “Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimin anekunigh, egh ia osiritaba inigham.” Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar aviriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge. ⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me

21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:4:** Jo 20:14

21:5: Lu 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7 **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2

botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me dipar dadarimin boroghin 100 mitan min iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, egha me avir mamın garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” ¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. ¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akuragh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men

gan.”* 16 Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sip-sipbar min men akuragh deraghvira men gan.”†

17 Egha dughiar mikezimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.‡ 18 Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning feghti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.” 19 (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.”

* **21:15:** (21:15) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

† **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 † **21:16:** (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

‡ **21:17:** (21:17) Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.”

21:18: Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın garima, an aningın gın izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusın afarızim boroghıra anetiğha, egha kamaghın an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darıgham? ²¹ Ezi Pita an ganıgha kamaghın Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?” ²² Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki ifueghti a ikivıra iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nın bizim pu. Ni nan gın izi.” ²³ Kamaghın amizima, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghın niğhnıgha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangıra kamaghın mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivıra iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nın bizim pu.” ²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datırıghın bizir kabar gun mikemegha, egha an akar kaba osiri. E datırıghın fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangıra. ²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kaba akınafaribar da osirıghai, nguazir kamın akınafarir kabar arıghamin danganıba bar puvatıgham.

21:20: Jo 13:23-25, 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:25:** Jo 20:30

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea